

کارشناسی ارشد آموزش محور

ویرایش اول، آبانماه ۱۳۹۴

دوره کارشناسی ارشد در اکثر دانشگاه‌های دنیا به دو صورت با اخذ پایان‌نامه یا بدون اخذ پایان‌نامه ارائه می‌شود. اخذ پایان‌نامه کارشناسی ارشد برای دانشجویانی که قصد ورود به مقطع دکتری را دارند، به عنوان مرحله‌ای واسطه تلقی می‌شود. در صورتی که دانشجو علاقمند به اخذ پایان‌نامه نباشد، موظف است تا دو درس بجای پایان‌نامه اخذ نماید که در سیستم آموزشی کشور به این دوره کارشناسی ارشد، آموزش محور می‌گویند. متأسفانه به دلیل این که گفته می‌شود، سطح دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد آموزش محور پایینتر است، در سیستم آموزشی کشور عزمی شایسته برای اجرای آن وجود ندارد؛ در صورتی که جامعه علمی-صنعتی کشور هم به مهندس نیاز دارد و هم به محقق و هر یک جایگاه و نقش خود را دارد. لذا انتصاب بجا و بکارگیری صحیح فارغ‌التحصیلان نیاز به فرهنگ‌سازی دارد. البته لازم به ذکر است، دوره دکتری آموزش محور، دوره‌ای است که شامل دو بخش اخذ دروس و اخذ رساله است و ممکن است با نامگذاری دوره کارشناسی ارشد مذکور اشتباه شود. این نوشتار به دلایل و فواید دوره‌های کارشناسی ارشد آموزش محور می‌پردازد.

- دانشجویان ارشدی که علاقه یا توانایی کافی در پژوهش ندارند، می‌توانند از دوره آموزش محور استفاده کنند. پژوهش از روی بی‌علاقگی و اجبار به نتیجه مطلوب نخواهد رسید. بعلاوه، بسیاری از دانشجویان، در زمینه تحصیل خود، کار نمی‌کنند و یا کاری که انجام می‌دهند تنها در سطح مدرک کارشناسی آنهاست و تنها بخاطر شرایط اجتماعی به مقطع کارشناسی ارشد ورود پیدا می‌کنند.
- با برقراری دوره‌های کارشناسی ارشد آموزش محور، تا حدودی از انجام پژوهش‌های اجباری و بدون کیفیت و بعضاً با نتایج اشتباه جلوگیری می‌شود. متعاقباً اساتید راهنما می‌توانند وقت بیشتری برای دانشجویان علاقمند اختصاص دهند. در نتیجه تعداد مقالات بدون کیفیت و بعضاً با نتایج اشتباه کاهش می‌یابد.
- آیا کشور از این تعداد کثیر پایان‌نامه که در سال انجام می‌شود، بهره‌مناسبی می‌برد؟ چنانچه تعداد این پایان‌نامه‌ها بطور نمونه به یک‌سوم تقلیل یابد، خسارتی متوجه کشور نخواهد شد، بعلاوه کیفیت سایر پایان‌نامه‌ها و مقالات مستخرج از آنها، بهبود می‌یابد.
- آموزش عالی از یک طرف با افزایش تقاضای ورود به مقطع تحصیلات تکمیلی مواجه است و از طرف دیگر، با خروج انبوه و تحصیل دانشجویان در دانشگاه‌هایی اغلب با کیفیتی کمتر از دانشگاه‌های داخل و همچنین برگشت آنها مواجه است. این موضوع سبب ارائه راهکارهای دوره‌های شبانه، نوبت دوم و پردیس شده‌است که بعضاً از کیفیت پایین‌تر از دوره‌های روزانه برخوردار است. لذا حذف دوره‌های کارشناسی ارشد آموزش محور به دلیل کاهش کیفیت سطح دانشجویان این دوره‌ها منطقی بنظر نمی‌رسد.
- بجای کاهش کیفیت پژوهش در دانشگاه‌ها، منطقی است آن بخش از دانشجویان بی‌علاقه یا ضعیف به سمت دوره آموزش محور هدایت شوند تا ضعف آنها سبب ضعف کل سیستم آموزشی نشود. بعلاوه، این دانشجویان با اخذ دو درس می‌توانند پایه‌های خود را تقویت کنند و دروس مورد علاقه خود و مورد نیاز صنعت را اخذ کنند.
- با توجه به وضعیت دانشجویان و طولانی شدن مدت تحصیل بعضی از آنها (به دلایل متعدد)، اساتید راهنما برای جلوگیری از اخراج آنها و صدور مجوز دفاع تحت فشار قرار می‌گیرند و این منجر به کاهش کیفیت پژوهش می‌شود. در صورتی که دانشجو پتانسیل لازم را برای انجام پایان‌نامه در مدت مقرر نداشته باشد، سیستم آموزشی می‌تواند او را به اخذ دو درس بجای پایان‌نامه ملزم کند.
- طول دوره اغلب دانشجویان آموزش محور به موقع به اتمام می‌رسد و از مشکلات دانشگاه‌ها نیز کاسته می‌شود. همچنین فرصت برای تحصیل سایرین فراهم می‌شود.
- با توجه به افزایش دروس اخذشده، به علت اخذ دو درس بجای پایان‌نامه، تنوع دروس ارائه‌شده افزایش می‌یابد؛ چرا که احتمال به حد نصاب رسیدن آن افزایش می‌یابد. این موضوع سبب می‌شود تا امکان ارائه دروس کاربردی‌تر برای ورود دانشجویان به بازار کار و همچنین دروس تخصصی‌تر برای پژوهشی با کیفیت مطلوبتر میسر شود. لذا توانایی دانشجویان ارشد آموزش محور در پژوهش ضعیفتر تلقی می‌شود؛ اما در انجام کار محوله در صنعت، بشرط آن که نیاز به پژوهش نوین نداشته باشد، با برنامه‌ریزی مذکور، می‌تواند از قوت بیشتری نیز برخوردار شود. مگر چه تعداد از دانشجویان در بازار کار به بخش پژوهش وارد می‌شوند؟ بعلاوه، جایگاه‌ها بهتر توزیع می‌شود و افرادی که توانایی مطلوبی در کار پژوهشی ندارند، در بازار کار، به علل مختلف، به بخش پژوهش ورود پیدا نمی‌کنند و بالعکس.
- هم‌اکنون از پتانسیل اکثر دانشگاه‌های کشور در ارائه دروس متنوع، به علت به حد نصاب نرسیدن، بویژه در مقطع دکتری، حداکثر استفاده نمی‌شود. به همین علت دانشجویان دکتری شانس کمتری دارند تا واحدهای خود را در راستای رساله خود اخذ کنند. متعاقباً برای جلوگیری از آن، تعداد واحدهای دکتری کاهش یافت. این موضوع در نهایت سبب ضعف دانشجویان دکتری شده‌است. راه چاره، افزایش تنوع تعداد دروس است که برقراری دوره‌های آموزش محور، به همراه تدابیر دیگر، می‌تواند در این خصوص مؤثر باشد.
- با توجه به معیار پذیرش دانشجو در دانشگاه‌های کشور که بر اساس نسبت استاد به دانشجو است، امکان افزایش تعداد دانشجو وجود خواهد داشت؛ چرا که این نسبت با فرض استاد راهنما است. بعلاوه، از اتلاف وقت و انرژی در کلاسهای کارشناسی ارشدی که با تعداد پنج نفر یا حتی کمتر تشکیل می‌شود جلوگیری شده و تعداد بیشتری دانشجو می‌توانند ثبت نام کنند.
- برگزاری کلاس روش تحقیق در یک سیلابس جامع در طول یک ترم کامل و بطور اجباری برای کلیه دانشجویان می‌تواند بخشی از عدم اخذ پایان‌نامه را جبران کند.
- مسلماً در خصوص برقراری دوره‌های آموزش محور باید گام به گام و ضمن فرهنگ‌سازی ابتدائاً با ظرفیت پذیرش پایین قدم برداشت تا بتوان برنامه‌ریزی صحیحی داشت و از آسیب‌های احتمالی جلوگیری کرد تا آئین‌نامه‌های مربوطه پختگی لازم را داشته باشد. عبارت دیگر، لزومی ندارد که این دوره یک‌دفعه در تمام دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم دایر شود.

گردآوری و تنظیم: سید حمید جلالی نائینی